

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย
Factors influencing the saving potential of poor households
compared to rich households

นิตยา ปะอินทร์¹, ปรีชา วิจิตรธรรมรส²

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² อาจารย์ประจำ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนส่วนบุคคลในประเทศไทย จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 โดยครัวเรือนจน (กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20) และครัวเรือนรวย (กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป) จำนวน 17,287 ครัวเรือน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) โดยผลจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ในขณะที่ครัวเรือนรวยมีเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค

คำสำคัญ: ศักยภาพการออม, ครัวเรือนจน, ครัวเรือนรวย

Abstract

This research aims 1) to study the saving potential and patterns of poor households and rich households 2) to study factors that influence the saving potential of poor households and rich households. The sample used in this research is private households in Thailand from the 2017 Household Socio-economic Survey of the National Statistical Office, consisted of poor households (defined as households with income below 20th percent of average monthly income per capita) and rich households (defined as households with income over 80th percent of average monthly income per capita) 17,287 households .The statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, median, standard deviation, and Logistic Regression. From the study, it is found that the factors influencing the saving potential of the poor households are both social and economic factors with the 0.05 significance level. Social factors are the marital status of the household head, Dependency

Ratio, Socio-economic status of households and regions. Economic factors are average monthly income per household and average monthly expenditure per household. While rich households have only social factors influence the saving potential at the 0.05 significance level, namely gender of household head, age of the head of the household, Socio-economic status of households, and regions

Keywords: Saving Potential, Poor Households, Rich Households

บทนำ

จากรายงานรายได้ประชาชาติของประเทศไทยปี 2560 โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า มูลค่าการออมเบื้องต้นของประเทศไทยในปี 2560 ปรับเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 2,335,400 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 22.56 ส่งผลให้มูลค่าการออมสุทธิของครัวเรือนไทยในปี 2560 ปรับตัวเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 927,913 ล้านบาท จาก 809,279 ล้านบาท ของช่วงเดียวกันเมื่อปีก่อนหน้า หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 14.66 ต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross domestic product: GDP) พบว่า สัดส่วนการออมสุทธิของครัวเรือนเท่ากับร้อยละ 6.01 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้จากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี 2560 อยู่ที่ 26,946 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 26,915 บาทในปี 2558 คิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 0.12 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี 2560 อยู่ที่ 21,437 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากระดับ 21,157 บาทในปี 2558 หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 1.32 จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ดังนั้นอาจทำให้การออมสุทธิของครัวเรือนของประเทศมีแนวโน้มลดลงหรือชะลอตัว และหากคิดคำนวณเงินเหลือจ่ายที่ครัวเรือนสามารถนำมาเก็บออมได้ (รายได้หักด้วยค่าใช้จ่าย) พบว่า ปี 2558 มีเงินเหลือจ่ายที่สามารถนำมาออมเฉลี่ย 5,758 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน และลดลงเป็น 5,509 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือนในปี 2560 แต่อย่างไรก็ตามผลการคำนวณข้างต้นเป็นเพียงการสะท้อนภาพรวมของประเทศเท่านั้น แต่ทั้งนี้สภาพความเป็นจริงแล้วประเทศไทยยังคงอยู่ในสภาวะความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และค่าใช้จ่ายระหว่างครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนอยู่มาก และเมื่อแบ่งรายได้และค่าใช้จ่ายออกเป็น 5 กลุ่ม พบว่า ควินไทล์ที่ 1-5 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 9,513 บาท 14,843 บาท 20,007 บาท 26,703 บาท และ 57,393 บาท ตามลำดับ ในขณะที่ ควินไทล์ที่ 1-5 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 11,845 บาท 14,073 บาท 17,569 บาท 22,369 บาท และ 37,763 บาท ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนได้ว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุด มีรายได้มากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดถึง 6 เท่า สะท้อนได้ว่าประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของกลุ่มคนภายในประเทศ และรายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มควินไทล์ที่ 5 หรือกลุ่มครัวเรือนรวย และเมื่อพิจารณาเงินเหลือจ่ายที่ครัวเรือนสามารถนำไปเก็บออม พบว่า กลุ่มควินไทล์ที่ 1 หรือกลุ่มครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ ในขณะที่กลุ่มควินไทล์ที่ 2-5 จะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่ารายได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนได้อย่างชัดเจน

ตามทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ ได้อธิบายพฤติกรรมบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อรายได้สูงขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับบริโภคมิมากขึ้น เนื่องจากครัวเรือนมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว ก็จะมีเงินเหลือสามารถ

เก็บออมได้เพิ่มขึ้น (ชูศรี มณีพุกษ์, พรพิมล สันติมนิรัตน์, ประเสริฐ วัตราศรชษฐ์, ประภัสสร เลี้ยวไพโรจน์, มณีรัตน์ ภิญญัญญาฤกษ์ และสิริลักษณ์ คอมันตร์, 2553:77- 85) และสอดคล้องกับความหมายของการออม คือ ส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายที่ได้มาโดยวิธีการเก็บหอมรอมริบ การใช้จ่ายอย่างประหยัด หรือการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงิน และจะพอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป โดยจะออมไว้เพื่อความมั่นคง ได้แก่ การออมเงินเพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน ออมเพื่อเกษียณหรือการเก็บสะสมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ หรือออมเพื่อการทำธุรกิจหรือลงทุนในตลาดที่สามารถทำให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น หรือเป็นทุนสำหรับการลงทุนในประเทศ (ราชบัณฑิตยสถาน 2526, อ้างถึงใน กุศล สุนทรธาดา และ ธารทิพย์ จินดาภา, 2557:3) ทั้งนี้นอกจากรายได้และค่าใช้จ่ายแล้ว คริวเรือนจนและคริวเรือนรวยยังมีลักษณะด้าน เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ หนี้สิน ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อศักยภาพในการออมของคริวเรือนจนและคริวเรือนรวยที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยที่ผ่านมาในการศึกษาการออมระดับคริวเรือน ส่วนใหญ่จะทำการศึกษาการออมในภาพรวมของคริวเรือนทั้งประเทศ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล หรือการแบ่งการศึกษาการออมตามคริวเรือนเกษตรและนอกภาคเกษตร แต่ยังไม่มีการศึกษาลักษณะการออมที่แบ่งตามเกณฑ์รายได้

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้านี้จะทำการศึกษาศักยภาพในการออมของคริวเรือนจน (กลุ่มคริวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ที่ 20) เปรียบเทียบกับคริวเรือนรวย (กลุ่มคริวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 80 ขึ้นไป) เพื่อศึกษารูปแบบการออม และศักยภาพการออม จำแนกตามปัจจัยทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของคริวเรือน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลที่ศึกษาได้ ไปวางแผนและกำหนดนโยบายสนับสนุนให้คริวเรือนสามารถออมเงินได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพในการออมของคริวเรือนจนและคริวเรือนรวย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของคริวเรือนจนเปรียบเทียบกับคริวเรือนรวย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาแบบและศักยภาพในการออมของคริวเรือน จำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของคริวเรือนจน (กลุ่มคริวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ที่ 20) และคริวเรือนรวย (กลุ่มคริวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 80 ขึ้นไป) รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของคริวเรือนจนและคริวเรือนรวย โดยตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เพศของหัวหน้าคริวเรือน อายุของหัวหน้าคริวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าคริวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าคริวเรือน จำนวนสมาชิกของคริวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของคริวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ เขตที่อยู่อาศัย ภาค และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อคริวเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อคริวเรือน มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อคริวเรือน การมีหนี้สินของคริวเรือน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และตัวแปรตาม คือ ศักยภาพในการออม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคริวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 และในการศึกษาค้นคว้านี้ศักยภาพในการออม คือ คริวเรือนที่มีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่คริวเรือนเก็บออมมากกว่าศูนย์ (มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินในการศึกษาค้นคว้านี้ประกอบไปด้วย 1.สินทรัพย์ทางการเงิน

2.สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน และ3.สินทรัพย์อื่น ๆ) โดยไม่รวมการออมในรูปของสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิซึ่งมูลค่าสินทรัพย์ถาวรที่มิได้หักค่าเสื่อมราคา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย ในการศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (cross section data) สำหรับการสุ่มตัวอย่างของโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เป็นการใช้แผนสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling โดยมีจังหวัด เป็นสตราตัม 77 สตราตัม และในแต่ละสตราตัม (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง คือ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล แล้วทำการเลือกตัวอย่างดังนี้ การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง แต่ละสตราตัมย่อยทำการเลือกเขตแขวนับตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้นในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการนับจุดในแต่ละเขตแขวนับตัวอย่าง แล้วจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ ก่อนทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง คือ (1) ในเขตเทศบาล เลือก 15 ครัวเรือนตัวอย่างต่อเขตแขวนับ (2) นอกเขตเทศบาล เลือก 10 ครัวเรือนตัวอย่างต่อเขตแขวนับ โดยตัวอย่างของการสำรวจทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน ซึ่งในการศึกษานี้เลือกใช้ข้อมูลบางส่วนจากครัวเรือนที่ทำการสำรวจทั้งหมด โดยเลือกเฉพาะครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 17,287 ครัวเรือน โดยกลุ่มครัวเรือนจน หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ที่ 20 และครัวเรือนรวย หมายถึง กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 80 ขึ้นไป

2. การเก็บรวบรวม จะทำการสำรวจครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาลและ นอกเขตเทศบาล โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่รู้สถานะความเป็นอยู่ของครัวเรือน แบบตัวต่อตัว (Face-to-face interview) ด้วยแบบสอบถามจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษานี้ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการศึกษาศักยภาพและรูปแบบในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน

ลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และมีสถานภาพสมรส เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนจนจะมีอายุเฉลี่ย (58 ปี) มากกว่าครัวเรือนรวยประมาณ 8 ปี สำหรับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า 9 ใน 10 ของหัวหน้าครัวเรือนจน (ร้อยละ 93) มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.1) และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ครัวเรือนจนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและอัตราส่วนการเป็นภาระมากกว่าครัวเรือนรวย และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนจนเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 62.8) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมเป็นกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร ในส่วนของครัวเรือนรวยเกือบ 1 ใน 3 (ร้อย

ละ 31.4) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 53.0) มากกว่า ในเขตเทศบาลเล็กน้อย ในขณะที่ครัวเรือนรวย พบว่า อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 75.9) มากกว่านอกเขตเทศบาล ส่วนภาคที่มีครัวเรือนจนอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 39.5) ในขณะที่ครัวเรือนรวยอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 27) และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยมีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินพอๆ กัน (ร้อยละ 45) ส่วนการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนมีการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยน้อยมาก เพียงร้อยละ 9.0 ในขณะที่ครัวเรือนรวยเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 31.9 และเมื่อพิจารณารายได้ พบว่า ครัวเรือนจนมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 9,323 บาทเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 58,959 บาทเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 6.3 เท่า และครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 11,779 บาทเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 36,248 บาทเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 3 เท่า และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 72,718 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 508,137 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 7 เท่า

2. รูปแบบการออม และศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนกับครัวเรือนรวย

เมื่อพิจารณาศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนในภาพรวม พบว่า ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน คิดเป็นร้อยละ 97.1 เทียบกับ 91.5 และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า โดยเมื่อพิจารณารูปแบบการออม 3 อันดับแรกของครัวเรือนจน พบว่า มีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ มีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และมีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์สินทรัพย์อื่น ๆ อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.1 ในขณะที่ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีศักยภาพในการออมทั้งในสินทรัพย์ทางการเงิน สินทรัพย์เพื่อการลงทุน และสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.7 และหากพิจารณาศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนกับครัวเรือนรวยตามลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนรวยที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงมีศักยภาพในการออมมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 97.6 และ 96.8 ตามลำดับ) ส่วนครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมีศักยภาพในการออมมากกว่า เพศหญิง (ร้อยละ 92.2 และ 90.2 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาสถานภาพสมรส พบว่า หัวหน้าครัวเรือนรวยที่มีสถานภาพมา้ย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 97.9) ส่วนหัวหน้าครัวเรือนจนที่มีสถานภาพสมรส มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 92.2) และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคม กลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตรมีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 98.9 และร้อยละ 95.1 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 98.6 และร้อยละ 94.8 ตามลำดับ) และกลุ่มผู้จัดการ/นักวิชาการ/ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ (ร้อยละ 98.1 และร้อยละ 92.2 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาภาค พบว่า ครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ภาคเหนือ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 99.5) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 98.5) ส่วนครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ภาคใต้ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 95.1) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 93.8) และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 97.7 และร้อยละ 92.4 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาการมีที่อยู่อาศัยของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

(ร้อยละ 98.1 และ ร้อยละ 91.1 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนมากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 17,167) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และ ร้อยละ 94.7 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนมากกว่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 15,313) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 95.5 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณามูลค่าน้ำดื่มทั้งสิ้นต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีมูลค่าน้ำดื่มทั้งสิ้นต่อครัวเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 10,000) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีมูลค่าน้ำดื่มทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.8 และร้อยละ 92.9 ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

ตัวแปร	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	b	Odds Ratio	b	Odds Ratio
ปัจจัยทางสังคม				
เพศ (ชาย : อ้างอิง)				
หญิง			0.487**	1.627
สถานภาพสมรส (สมรส : อ้างอิง)				
ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบ	- 0.292*	0.747		
สถานภาพ				
สถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน (ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ : อ้างอิง)				
ผู้ถือครองทำการเกษตร			1.333*	3.793
ผู้ประกอบการที่ไม่มีลูกจ้าง	- 0.383*	0.682		
เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	- 0.673***	0.510		
แรงงานทั่วไป	- 0.496**	0.609		
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/ เหมืองแร่	- 0.556***	0.574		
ภาค (กทม.และปริณทล : อ้างอิง)				
กลาง	0.964**	2.623	-1.010***	0.364
เหนือ	1.213***	3.364	1.807***	6.093
ใต้	1.497***	4.470		
อายุ			0.015*	1.015
อัตราส่วนการเป็นภาระ	- 0.206***	0.814		
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ				
รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือน	0.016*	1.016		
ต่อครัวเรือน (พันบาท)				
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือน	0.074***	1.076		
ต่อครัวเรือน (พันบาท)				
Constant	1.067**		1.850**	
Model chi-square	229.831***		229.062***	
-2 Log Likelihood	3751.204		1792.814	
Nagelkerke R Square	7.4%		12.7%	
n	8,643		8,644	

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ***มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001*

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย โดยพิจารณาร่วมกันระหว่างปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจพร้อม ๆ กัน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว จากตารางที่ 1 พบว่า ครัวเรือนจนมีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จำนวน 6 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน ภาค รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน กล่าวคือ

ครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพสมรส ร้อยละ 25.3 (Odds Ratio = 0.747) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนจนที่มีอัตราส่วนการเป็นภาระ (จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ต่อจำนวนสมาชิกที่ทำงานและมีรายได้) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมลดลง ร้อยละ 18.6 (Odds Ratio = 0.814) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็น กลุ่มเสียมัย พนักงานขายและให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ร้อยละ 49.0 (Odds Ratio = 0.510) 42.6 (Odds Ratio = 0.574) 39.1 (Odds Ratio = 0.609) และ 31.8 (Odds Ratio = 0.682) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประมาณ 4.5 (Odds Ratio = 4.470) 3.4 (Odds Ratio = 3.364) และ 2.6 เท่า (Odds Ratio = 2.623) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02 (Odds Ratio=1.016) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.08 (Odds Ratio=1.076) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สำหรับครัวเรือนรวย มีเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน จำนวน 4 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค กล่าวคือ

ครัวเรือนรวยที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย 1.6 เท่า (Odds Ratio=1.627) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

หัวหน้าครัวเรือนรวยที่มีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 (Odds Ratio=1.015) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ 3.8 เท่า (Odds Ratio=3.793) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 63.6 (Odds Ratio=0.364) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ส่วนครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 6.1 เท่า (Odds Ratio=6.093) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

อภิปรายผลการวิจัย

จากการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน ในการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก พบว่า ครัวเรือนรวยมีแค่ปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ส่วนครัวเรือนจนมีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อศักยภาพในการออมได้แก่ รายได้ ครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02 (Odds Ratio=1.016) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคตามพื้นฐานความจำเป็นยังเท่าเดิม ทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้เพิ่มขึ้น สำหรับครัวเรือนรวยรายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่มีผลต่อศักยภาพในการออมทั้งนี้อาจเนื่องจากครัวเรือนรวยมีรายได้เหลือเพียงพอที่จะออมอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเคนส์ (ซูศรี มณีพลกฤษ และคณะ 2553 : 77-85) ได้อธิบายพฤติกรรมบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อระดับรายได้สูงขึ้น จะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมักมากขึ้นเนื่องจากครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว ก็จะมีเงินเหลือสามารถเก็บออมได้เพิ่มขึ้น

ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมที่เหมือนกันของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย คือ ตัวแปรสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ซึ่งตัวแปรสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนจะเป็นตัวบ่งบอกว่าแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนมาจากการประกอบอาชีพใด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ นักเศรษฐศาสตร์ Nicholas Kaldor พบว่า ปัจจัยด้านแหล่งที่มาของเงินได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ตามสมมติฐานของคาลดอร์ (Kaldor Hypothesis) กล่าวว่า ความแตกต่างทางชนชั้นหรือด้านเศรษฐกิจมีผลให้การออมแตกต่างกัน (อ้างถึงใน โสภณ โรจน์ธำรง, 2537 : 101-107) ซึ่งเมื่อดูผลของการวิเคราะห์ในครัวเรือนจน พบว่า สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน กลุ่มเสมียน/พนักงานขาย และให้บริการ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีลูกจ้าง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่า ครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงพัฒนา (2557:78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย : การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า กลุ่มแรงงานเกษตรและแรงงานทั่วไป (agricultural and general worker) กลุ่มพนักงานบริการ/ขาย (sale- and service-worker) และอาชีพพื้นฐาน (basic occupation) มีสัดส่วนออมไม่พอเพียงสูงที่สุด ร้อยละ 30-50 และกลุ่มนักวิชาชีพ (professional) มีอัตราการออมไม่พอเพียงน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจจะเพราะมีรายได้ค่อนข้างแน่นอนและรายได้สูงกว่า ในขณะที่ครัวเรือนรวยกลุ่มสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อศักยภาพการออม คือ กลุ่มครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมเป็นผู้ถือครองทำการเกษตร มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้ถือครองทำการเกษตรในครัวเรือนรวยเป็นผู้ถือครองทำการเกษตรรายใหญ่ที่มีเนื้อที่ถือครองตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไปและเป็นเจ้าของที่ดินจึงมีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำจึงอาจทำให้มีโอกาสออมสูงกว่ากลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่ง

ส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุการทำงานแล้ว ส่วนในด้านของภาคหรือพื้นที่ที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับในครัวเรือนราย พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากค่าครองชีพในการดำรงชีวิตที่ถูกกว่า รวมถึงครัวเรือนในต่างจังหวัดสามารถปลูก หรือหาวัตถุดิบในการประกอบอาหารเองได้โดยไม่ต้องซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงพัฒนา (2557:78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย : การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า แม้ว่าครัวเรือนยากจนในเขตชนบทจะมีรายได้้น้อย แต่ค่าครองชีพต่ำ และมีโอกาสประหยัดรายจ่ายด้วยการบริโภคพืชผักสวนครัวโดยไม่ต้องเสียเงิน แต่วิถีชีวิตของครัวเรือนยากจนในเมือง จำเป็นต้อง “ใช้เงินตรา” ในการดำรงชีพ

ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือนจนอย่างเดียว ได้แก่ อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพสมรส ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดชีวิตในการปรึกษาหารือการวางแผนอนาคต จึงทำให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสในการออมน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชลธิชา อัศวินรินทร (2552 : 69-72) เรื่อง การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย พบว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรสมีระดับการออมที่สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสดและเคยสมรส อัตราส่วนการเป็นภาระเพิ่มขึ้น 1 หน่วยทำให้ครัวเรือนจนมีโอกาสมิ่ศักยภาพในการออมลดลง เนื่องจากครัวเรือนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (โสภณ โรจน์ธำรง, 2537 : 101-107) เรื่อง ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน พบว่า จำนวนผู้พึ่งพิงเป็นภาระแก่ครัวเรือนต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหรือในทางตรงกันข้ามบุคคลในวัยทำงานมีความโน้มเอียงที่จะออมสูง ดังนั้น หากอัตราส่วนประชากรในวัยทำงานสูงขึ้นจะมีผลให้อัตราการออมของครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น

ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือนรายอย่างเดียว ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน โดยครัวเรือนรายที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องจาก มีความละเอียด รอบคอบ และระมัดระวังการใช้จ่ายมากกว่าชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงพัฒนา (2557:78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย: การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดปัญหา “การออมติดลบ” น้อยกว่าเพศชายสำหรับอายุของหัวหน้าครัวเรือนรายหากมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี ทำให้ครัวเรือนรายมีโอกาสมิ่ศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 (odd=1.015) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life cycle Theory of consumption) ที่พบว่า โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิต ซึ่งบุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคนทำให้เกิดการออม และช่วงบั้นปลายชีวิตหรือเกษียณอายุจะเป็นช่วงที่นำเงินออมที่สะสมไว้มำใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

จากการศึกษา พบว่า รายได้มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครัวเรือนมีอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกช่องทางหนึ่งของครัวเรือนเพื่อให้ครัวเรือนมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนจนที่มีลักษณะดังนี้ 1) หัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ 2) อัตราส่วนการเป็นภาระในครัวเรือนสูง 3) มีรายได้หลักของครัวเรือนเกิดจากการประกอบอาชีพ กลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง 4) อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมต่ำ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ จึงมีข้อจำกัดด้านตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งหากผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเองควรนำตัวแปรอื่น ๆ มาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อสามารถอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือนได้มากขึ้น เช่น พฤติกรรมการออม ทักษะความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา และธารทิพย์ จินดาภา. (2556). การออมของครัวเรือนไทยมองภาพสะท้อนจากครัวเรือนคน รุ่นเกิดล้าน. วารสารธรรมศาสตร์, 33(1), 1-12.
- กัลยา วานิชย์บัญชา.(2554).การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows.พิมพ์ครั้งที่9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- ชูศรี มณีพฤษ และคณะ .2553.หลักเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลธิชา อัครนิรันดร์. (2552).การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขา ประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์,สุวิมล เสงพัฒนา.(2557). การออม ความมั่งคั่งและบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2562).การออม. สืบค้นเมื่อ มีนาคม , 1 , 2562 .
จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/save/Pages/save.aspx>
- โสภณ โรจน์ธำรงค์. 2537. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย ผลการสำรวจปี 2536. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ.(2561). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2560
ทั่วราชอาณาจักร. กองสถิติสังคม กลุ่มสถิติรายได้รายจ่าย สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2562).รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2560, Savings and gross capital formation.สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม.2547. เศรษฐศาสตร์มหภาค.พิมพ์ครั้งที่8 .กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.